Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Työ- ja elinkeinoministeriö
Erityisasiantuntija Valtteri Härmälä, energiaosasto

Lausunto

TALOUSVALIOKUNNAN ASIANTUNTIJAKUULEMINEN 21.10.2026

Asia: U 60/2026 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi (päästökauppadirektiivin ja markkinavakausvarantopäätöksen muuttaminen) sekä komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi (meriliikenteen MRV-asetuksen ja FuelEU Maritime -asetuksen muuttaminen)

Työ- ja elinkeinoministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua otsikkoasiassa. Työ- ja elinkeinoministeriö on osallistunut kirjelmän laatimiseen.

Päästökauppajärjestelmä on keskeisin politiikkatoimi EU:n 90 prosentin nettopäästövähennystavoitteen saavuttamiseksi vuoteen 2040 mennessä. Työ- ja elinkeinoministeriö korostaa, että päästökauppa on ollut tehokas päästövähennyskeino nimenomaan markkinaehtoisesta toimintaperiaatteesta johtuen, mistä johtuen sitä tulisi myös jatkossa ensisijaisesti kehittää nimenomaan markkinaehtoisena järjestelmänä, joka toteuttaa kustannustehokkaita päästövähennyksiä.

Työ- ja elinkeinoministeriö haluaa kiinnittää valiokunnan huomion neljään olennaiseen ehdotuksen sisältämään kokonaisuuteen.

Komissio ehdottaa merkittäviä muutoksia koskien päästöoikeuksien ilmaisjakoa. Valtioneuvoston kannan mukaisesti myös työ- ja elinkeinoministeriö pitää tärkeänä, että teollisuuden päästöoikeuksien ilmaisjako perustuu jatkossakin pitkälti vertailuarvoihin, joiden tulisi kannustaa teknologisin innovaatioihin ja palkita tehokkaimpia laitoksia. Muutosten ei tule kohtuuttomasti heikentää edelläkävijäyritysten kilpailuasemaa.

Komissio ehdottaa CBAM-sektorien ilmaisjaon alasajon aikatauluun muutoksia, jotka jatkaisivat ilmaisjakoa CBAM-sektoreilla siten, että ilmaisjako päättyisi vuoden 2034 sijaan vasta vuonna 2038. Työ- ja elinkeinoministeriö pitää nykyisen direktiivin mukaista ilmaisjaon päättymisen aikataulua selvästi ehdotettua parempana. Komissio ehdottaa lisäksi ilmaisjakoon uutta ehdollisuutta, joka velvoittaisi ilmaisjakoa saavat laitokset tekemään investointisuunnitelman ja investoimaan vähintään saamansa ilmaisjaon rahallista arvoa vastaavan summan vähähiilistymiseen EU:ssa. Työ- ja elinkeinoministeriö korostaa, että muutos on periaatteellisesti merkittävä, sillä tähän asti päästökaupalla on markkinamekanismin keinoin ohjattu teollisuutta päästövähennyksiin koko järjestelmän tasolla, sen sijaan, että järjestelmään olisi sisältynyt velvoitteita laitoksille vähentää päästöjä omassa toiminnassaan. Työ- ja elinkeinoministeriö korostaa valtioneuvoston tavoin, että ehdollisuus tulisi toteuttaa tavalla, joka ei tarpeettomasti heikennä päästökauppajärjestelmän kustannustehokkuutta. Ehdollisuudesta tehtävissä ratkaisuissa tulisi ottaa huomioon päästöjen vähentämisessä jo pitkälle edenneet laitokset. Edelläkävijyys ei saisi ilmaisjaossa johtaa muita toimijoita huonompaan asemaan. Ehdollisuuden ei myöskään tulisi johtaa kohtuuttomaan hallinnolliseen taakkaan.

Komissio ehdottaa nykyisten innovaatiorahaston ja modernisaatiorahaston rinnalle perustettavaksi uutta teollista vähähiilistämispankkia Industrial Decarbonisation Bank, IDB), joka nimestään huolimatta olisi rahastomuotoinen tuki-instrumentti. IDB rahoitettasiin päästöoikeuksien huutokauppatuloista, ja se olisi kooltaan hyvin suuri. Komission (arvion mukaan instrumentin kokonaiskoko vuosina 2028–2040

nousisi 100 miljardiin euroon. Työ- ja elinkeinoministeriö korostaa, että vähähiilistämispankin perustaminen voidaan hyväksyä edellyttäen, että rahoitus tukisi selkeästi edelläkävijöitä, perustuisi kilpailullisuuteen ja hankkeiden laatuun, sekä saavuttaisi aitoa EU-tason lisäarvoa kansallisiin tai muihin EU-tason ratkaisuihin verrattuna. Teollisen vähähiilistämispankin toimintaan liittyy edelleen useita epäselviä yksityiskohtia, jotka koskevat erityisesti rahaston ensimmäisen vaiheen, eli ns. Investointibuusterin (Investment Booster) toimintaa. Tästä johtuen valtioneuvosto katsoo, että rahaston ensimmäisen vaiheen rahoituskriteerit tulisi määritellä riittävän tarkasti direktiivissä.

Komissio ei ehdota muutoksia ns. 95-sääntöön. U-kirjelmän mukaisesti valtioneuvosto katsoo, että yli 95 prosenttia kestävää biomassaa polttoaineena käyttävät laitokset tulisi ensisijaisesti sisällyttää takaisin EU:n yleiseen päästökauppaan. Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo, että säännön perusteella päästökaupasta poissuljetut laitokset on asetettu perusteetta heikompaan kilpailuasetelmaan muiden eurooppalaisten samoilla aloilla toimivien laitosten kanssa. Työ- ja elinkeinoministeriö ei pidä perusteltuna sitä, että EU-sääntelyn mukaisesti kestävän biomassan käyttöön investoineet laitokset jätetään ilman EU-tason hiilivuotosuojaa.

Päästökaupasta pois suljettujen korkean biomassa-asteen laitosten tulisi myös vähintään pystyä hyötymään uusista päästökauppadirektiiviin sisältyvistä kannusteista, kuten poistoyksiköiden osto-ohjelmasta ja teollisen vähähiilistämispankin tuesta. On tärkeää, että varmistetaan korkean asteen biomassalaitosten mahdollisuus täysimääräisesti hyödyntää mahdolliset kannusteet biogeenisen hiilen talteenottoon ja siten edelleen kannustaa päästöjen vähentämiseen sekä varmistaa sisämarkkinoilla tasapuoliset kilpailuedellytykset.

Työ- ja elinkeinoministeriö pitää kannusteita teollisten hiilenpoistojen kehittämiseen tärkeinä, ja pitää komission ehdotusta tässä mielessä oikean suuntaisena, joskin kunnianhimoltaan varsin vaatimattomana. Ministeriö huomauttaa, että ehdotus ei antaisi päästökaupan toimijoille mahdollisuutta käydä kauppaa poistoyksiköillä, muutoin kuin tarjoamalla niitä komission hallinnoimaan osto-ohjelmaan. Pysyvien hiilenpoistojen sisällyttäminen EU:n yleiseen päästökauppaan tulisi tehdä tavalla, joka tosiasiallisesti kannustaa pysyviin hiilenpoistoihin. Suomen kannalta työ- ja elinkeinoministeriö pitää erityisesti biogeenisen hiilidioksidin talteenottoa tärkeänä mahdollisuutena.

Lisäksi työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että vaikka u-kirjelmässä todetaan, että *[p]äästökauppadirektiivin muuttaminen ja markkinavakausvarantopäätöksen muuttaminen edellyttävät kansallisesti muutoksia ainakin päästökauppalakiin (1270/2023)*, ei markkinavakausvarantoa koskevien muutosten toimeenpanon itsessään arvioida vaativan muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön.